

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ОСАДЧУК НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

УДК 378.147:371:355-057.875

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ РАДІОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Житомир – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Вознюк Олександр Васильович,
Житомирський державний
університет імені Івана Франка,
професор кафедри англійської мови з методиками
викладання у дошкільній та початковій освіті
ННІ педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Діденко Олександр Васильович,
Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
головний науковий співробітник науково-
дослідного відділу, м. Хмельницький;

кандидат педагогічних наук

Пріма Дмитро Анатолійович,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
старший викладач кафедри соціальної роботи та
педагогіки вищої школи, м. Луцьк.

Захист відбудеться 15 січня 2020 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті http://zu.edu.ua/avto_ped.html та в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 14 грудня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність досліджуваної проблеми. Перехід української армії до активної фази системного реформування, упровадження стандартів країн НАТО у діяльність Міністерства оборони України вимагає істотних змін і в освітньому просторі закладів вищої військової освіти, де готують майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. У сучасних вимогах до широкомасштабного реформування Збройних Сил України особлива увага акцентується на гуманізації військового середовища, формуванні високого рівня культурологічної компетентності офіцера, що відображено в державних нормативно-правових документах, зокрема Стратегії національної безпеки України (2015), Воєнній доктрині України (2015), Державній програмі розвитку Збройних Сил на період до 2020 року (2016), Стратегічному оборонному бюлетені (2016), Законі України «Про національну безпеку України» (2018) тощо.

Відповідно на рівні сучасної теорії та методики професійної військової освіти нагальною визначається необхідність створення якісно нової системи культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей, що передбачає створення в закладах вищої військової освіти відповідних умов для формування цілісної особистості військового фахівця.

Процес формування культурологічної компетентності, яка є невід'ємною складовою інтегральної компетентності курсантів радіотехнічних спеціальностей, вимагає реалізації акмеологічного підходу як системоутворювального в межах досліджуваної проблеми та є дієвим чинником, що забезпечує створення умов для засвоєння курсантами прогресивних методик і технологій саморозвитку. Зазначене сприяє виявленню та використанню особистісних ресурсів майбутніх офіцерів у процесі формування акмеологічної спрямованості та позитивної Я-концепції. У цьому контексті саме зміст дисциплін культурологічного циклу характеризується значним акмеологічним потенціалом щодо оволодіння нормами взаємодії та культурою життєдіяльності в процесі професійної комунікації офіцерів.

Культурологічна підготовка майбутніх фахівців стала предметом дослідження багатьох класиків та сучасних науковців. Культуру як предмет культурологічної освіти досліджено в працях А. Арнольдова, В. Біблера, М. Кагана, В. Розіна, А. Флієра. Загальні питання реалізації культурологічного підходу обґрунтовано в роботах Е. Баллера, Є. Бондаревської, В. Болгаріної, І. Зязюна, М. Кагана, Н. Крилової, О. Рудницької, В. Сластьоніна, Г. Тарасенко, Н. Щуркової. Культурологічну підготовку в системі вищої освіти розглянуто у дослідженнях О. Анісімової, Т. Вінник, О. Воронцової, С. Дичковського, О. Зеленської, Т. Іванової, В. Маслової, Т. Мельничук, В. Одінцева, М. Якубовської та ін.

Теоретико-методологічним засадам акмеології присвячено розробки К. Абульханової-Славської, О. Анісімова, О. Бодальова, А. Деркача, В. Зазикіна, Н. Кузьміної, В. Максимової, С. Пальчевського. Акмеологічні концепції професійного розвитку педагога стали предметом дослідження таких науковців, як О. Гречаник, Г. Данилова, О. Дубасенюк, Н. Мазур, Н. Ничкало, Н. Сидорчук. Питання реалізації акмеологічного підходу в теорії та практиці вищої військової освіти обґрунтовано в наукових розвідках П. Корчемного, Л. Лаптева, О. Марченко, В. Михайловського. Проблеми формування акмеологічної компетентності та акмеологічної культури фахівця розглянуто у працях Т. Андріако, О. Гречаник, А. Майбороди, О. Очеретної, О. Таран.

Вагома увага приділяється вивченню окремих аспектів військової педагогіки. Педагогічні умови вдосконалення освітнього процесу в закладі вищої військової освіти висвітлено у дослідженнях Г. Гайдукевича, О. Діденка, М. Житницького, М. Корольчука, В. Пизіна, В. Шостак. Мотиваційна готовність курсантів до професійної діяльності розглянуто у роботах Г. Грибенюка, П. Криворучка, О. Сипливого. Психологічні механізми мотивації та психолого-педагогічний супровід професійної освіти курсантів розвідано в працях Ю. Шеремета, О. Ростунова, В. Альошкіна та ін.

На шляху вирішення окресленої проблеми виявлено суперечності між: стрімкими змінами в соціальній та культурній сферах життєдіяльності суспільства та недостатнім їх урахуванням у процесі підготовки майбутніх офіцерів; необхідністю реалізації компетентної моделі підготовки військового фахівця за обраною спеціальністю (спеціалізацією), особливо її культурологічної складової, та частковою розробленістю окремих аспектів акмеологічних засад в окресленому напрямі; особистісними потребами культурного розвитку курсантів та невизначеністю соціально-педагогічних умов їхнього залучення до культуровідповідної діяльності; структурою і змістом навчання та виховання майбутніх офіцерів та практичним досвідом культурологічної підготовки офіцерів (участь у миротворчих операціях, локальних конфліктах і війнах, зокрема досвід участі в операції Об'єднаних сил).

Аналіз науково-теоретичної літератури з досліджуваної проблеми, а також вивчення набутого досвіду викладання культурологічних дисциплін у закладах вищої військової освіти засвідчує, що поза увагою дослідників залишилися питання визначених основних чинників, шляхів і педагогічних умов реалізації культурологічної підготовки майбутніх офіцерів на засадах акмеологічного підходу.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість, необхідність вирішення окреслених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» (державний реєстраційний номер 0110U02274). Тему дисертації затверджено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 12 від 10.02. 2011 р.) і узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 24.05. 2011 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність моделі формування культурологічної компетентності як результату культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей та технології її поетапної реалізації.

Відповідно до мети визначено основні **завдання**:

1. Проаналізувати стан окресленої проблеми у вітчизняній і зарубіжній теорії та практиці професійної освіти, уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження.

2. Обґрунтувати педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей.

3. Визначити зміст та структуру означеної компетентності у контексті акмеологічного підходу.

4. Розробити авторську модель формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої моделі шляхом поетапної реалізації технології акмеологічного супроводу культурологічної підготовки курсантів-радіотехніків.

Об'єкт дослідження – військово-професійна підготовка майбутніх офіцерів.

Предмет дослідження – авторська модель формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу в закладах вищої військової освіти та технологія її поетапної реалізації.

Для досягнення мети і виконання завдань використано комплекс сучасних **методів дослідження**: *теоретичних* (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, систематизація, узагальнення) – з метою вивчення філософської, психолого-педагогічної, акмеологічної, навчально-методичної літератури та нормативних документів відповідно до предмета дослідження, здійснення аналізу базових понять та виявлення взаємозв'язків між ними; *емпіричних* (анкетування, спостереження, опитування, бесіда, самооцінка, тестування, метод експертних

оцінок) – для визначення рівня розвитку культурологічної компетентності курсантів на всіх етапах дослідження; *педагогічний експеримент* (констатувальний та формувальний етапи) – з метою перевірки ефективності впровадження розробленої моделі в освітній процес закладів вищої військової освіти; *методи математичної статистики* (ϕ^* -критерію кутового перетворення Фішера та t-критерію Стьюдента) – для проведення аналізу отриманих результатів на основі встановлення кількісних показників оцінювання досліджуваного явища та підтвердження їх вірогідності.

Організація та основні етапи дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2011–2019 років та охопило чотири етапи науково-педагогічного пошуку.

На першому етапі – *теоретико-аналітичному* (2011–2013 рр.) – проаналізовано вітчизняну та зарубіжну наукову філософську, психологічну, педагогічну, методичну, акмеологічну літературу та нормативні документи; вивчено стан, актуальні проблеми культурологічної підготовки курсантів; охарактеризовано досвід роботи науково-педагогічного складу та командирів курсантських підрозділів в окресленому напрямі; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та систематизовано базові поняття; розроблено програму дослідно-експериментальної роботи.

На другому етапі – *пошуково-діагностичному* (2014–2015 рр.) – обґрунтовано структурні компоненти культурологічної компетентності майбутніх офіцерів на засадах акмеологічного підходу; розроблено авторську модель її формування; визначено відповідні критерії, показники та рівні; проведено констатувальний етап експерименту.

На третьому етапі – *дослідно-експериментальному* (2015–2018 рр.) – створено умови та впроваджено авторську модель шляхом реалізації відповідної технології та досліджено її вплив на формування культурологічної компетентності військового фахівця.

На четвертому етапі – *завершально-узагальнюючому* (2018–2019 рр.) – систематизовано результати формувального етапу експерименту; сформульовано загальні висновки та рекомендації; визначено перспективи наукового пошуку.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі військових частин А0876 (м. Житомир), А1910 (м. Житомир), А0508 (м. Броди, Львівська область), Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова, Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного. Загалом на різних етапах експерименту було задіяно 473 особи: 130 офіцерів радіотехнічних спеціальностей, 46 викладачів закладів вищої військової освіти та 297 курсантів

(майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей). Контрольні групи налічували 151 курсанта, експериментальні – 146.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

вперше системно представлено багатокомпонентну структуру та зміст культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу, що вміщує мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, інтерактивно-діяльнісний та особистісно-корегувальний компоненти; обґрунтовано авторську модель формування зазначеної компетентності в акмеологічному культуровідповідному середовищі, яка включає наступні структурні блоки: концептуально-цільовий, змістовий, операційний, результативно-оцінний; розроблено поетапну технологію реалізації авторської моделі (діагностувальний, проектувальний, організаційно-навчальний, контроль-рефлексивний етапи); визначено критерії (мотиваційний, пізнавальний, поведінковий, рефлексивний), їх показники та охарактеризовано рівні (початковий, середній, достатній, високий) розвитку культурологічної компетентності; теоретично обґрунтовано педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей (оновлення змісту освіти, забезпечення психолого-педагогічної підтримки культурологічного розвитку курсантів, реалізація самостійно розроблених проєктів навчання майбутніх офіцерів, поєднання традиційних навчальних технологій з інноваційними);

удосконалено сутність культурологічної підготовки на засадах акмеологічного підходу (уточнено поняття «культура», «культурологічна підготовка майбутніх фахівців», «культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей», «культурологічна компетентність майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей», «акмеологічне культуровідповідне середовище»), а також зміст, форми, методи формування досліджуваної компетентності;

подальшого розвитку набули положення щодо впровадження в освітній процес закладів вищої військової освіти сучасних форм, методів і технологій культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу.

Практичне значення дослідження полягає у впровадженні та експериментальній перевірці ефективності технології акмеологічного супроводу культурологічної підготовки курсантів-радіотехніків, а також авторського спецкурсу “Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей в акмеологічному культуровідповідному середовищі”, які можуть слугувати в якості методичних рекомендацій для забезпечення культурологічної підготовки майбутніх офіцерів у закладах вищої

військової освіти, розробки та змістового збагачення програм таких дисциплін, як «Культурологія», «Історія української культури та українського війська», «Історія України», «Курс лідерства», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова» в контексті вирішення проблеми становлення та розвитку культурологічної компетентності майбутнього офіцера.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт № 12/06 від 15.06.2018 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 74/08 від 30.08.2018 р.), Національної академії сухопутних військ імені Петра Сагайдачного (акт № 3238 від 30.05.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема, *міжнародних*: «Methodology and Culture Seminar» (USA, Texas, San Antonio, 2011, очна), «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє» (Житомир, 2012, очна), «Формування духовно-моральних цінностей у дітей та молоді» (Вінниця, 2014, заочна), «Modern Society Cooperation and Partnerships» (Poland, Warsaw, 2017, заочна), «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 2018, заочна), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2018, заочна), «Testing Military Personnel According to STANAG 6001 System in the Framework of DEEP Program» (Bulgaria, Varna, 2019, очна), «Весняні наукові читання – 2019» (Вінниця, 2019, заочна), «Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку» (Київ, 2019, заочна), «Сучасний рух науки» (Дніпро, 2019, заочна); *всеукраїнських*: «Тридцять четверта науково-практична міжвузівська конференція, присвячена Дню університету» (Житомир, 2009, очна), «Актуальні проблеми вищої професійної освіти України» (Київ, 2012, заочна), «Естетичне виховання дітей та молоді» (Житомир, 2012, очна); науково-методичних семінарах кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами (2011–2019 рр.).

Публікації. Основні положення і результати дослідження відображено у 20 публікаціях, з них – 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному фаховому періодичному виданні, 7 публікацій у матеріалах конференцій, 6 – у науково-методичних збірниках.

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Текст роботи ілюстрований 24 таблицями та 14 рисунками. Загальний обсяг роботи – 395 сторінок, основний зміст дисертації – 186 сторінок. До списку використаних джерел включено 317 найменувань, з яких 47 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми наукового пошуку, зв'язок з науковими програмами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, надано відомості про впровадження, апробацію опублікованих результатів дослідження, охарактеризовано структуру дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні основи культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу»** – з'ясовано сутність базових понять у науково-теоретичній літературі; охарактеризовано специфіку культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей; визначено роль акмеологічного підходу у формуванні культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей.

На основі теоретичного аналізу актуалізованої проблеми представлено характеристику базових понять («культура», «культурологічна підготовка майбутнього фахівця», «культурологічна підготовка майбутнього офіцера радіотехнічної спеціальності», «культурологічна компетентність майбутнього офіцера радіотехнічної спеціальності», «акмеологічний підхід»), що відображає їх загальний зміст, специфіку та взаємозв'язок. Обґрунтовано провідні теоретичні підходи до вивчення окресленої проблеми (системний, діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний та синергетичний). З'ясовано, що процес культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей вимагає реалізації акмеологічного підходу як системоутворювального в межах досліджуваної проблеми.

У результаті понятійного аналізу сформульовано базове поняття дослідження. Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу тлумачиться як процес акмеологічного впливу на особистісний розвиток курсанта (шляхом створення спеціальних педагогічних умов та використання доцільних форм, методів та прийомів), що забезпечує не тільки засвоєння культурологічних та акмеологічних знань, вироблення відповідних умінь та особистісних якостей, а й розуміння та зіставлення образу «Я-реальне» з образом «Я-ідеальне», яке під впливом зовнішніх акмеологічних чинників в умовах культуровідповідного середовища в результаті стійкої мотивації сприяє саморозвитку, самореалізації, самокорегуванню та формуванню позитивної Я-концепції.

На основі аналізу нормативних документів та освітньо-професійних програм закладів вищої військової освіти результатом культурологічної підготовки курсанта-радіотехніка визначено належний рівень культурологічної компетентності, що входить до структури загальних (універсальних) компетентностей (якими має володіти офіцер), що не залежать від предметної сфери, але є важливими для успішної професійної та соціальної діяльності, а

також особистісного розвитку. Зазначено, що впровадження акмеологічного підходу в сучасну військову професійну освіту є дієвим чинником, який забезпечує засвоєння курсантами прогресивних, сучасних методик і технологій саморозвитку. Доведено, що такий підхід дає змогу виявити й ефективно використати особистісні ресурси для досягнення успіху в майбутній особистісно-професійній діяльності культуровідповідного змісту, а також у процесі формування акмеологічної спрямованості особистості майбутнього офіцера та його позитивної Я-концепції. Основним завданням акмеологічних технологій у межах дослідження визначено формування у самосвідомості курсанта потреби у самовдосконаленні, що реалізується шляхом використання різноманітних методів, прийомів та технік самоактуалізації особистісного та професійного «Я». Зазначено, що акме – це не ідеальний образ, а постійний рух до нього через співвідношення реальних характеристик культурологічного розвитку курсанта з оптимальною моделлю саморозвитку. Очікуваний результат використання акме-технологій окреслено як стабільність високих результатів роботи, стійку здатність до самостійного вибору, самовдосконалення, самореалізації в мінливих соціокультурних умовах.

У другому розділі – **«Модель формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів-радіотехніків на засадах акмеологічного підходу»** – теоретично обґрунтовано педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес формування означеної компетентності; охарактеризовано зміст та структуру культурологічної компетентності курсантів, що формується в акмеологічному культуровідповідному середовищі; представлено авторську модель реалізації досліджуваного процесу.

На підставі експертної оцінки, здійсненої викладачами гуманітарних дисциплін закладів вищої військової освіти, де готують майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей, теоретично обґрунтовано й виокремлено низку педагогічних умов, реалізація яких забезпечує формування високого рівня культурологічної компетентності курсантів, а саме: оновлення змісту освіти (орієнтація освітнього середовища на високий рівень сучасної культури, вершинність, формування акмеологічної спрямованості та позитивної Я-концепції); забезпечення психолого-педагогічної підтримки культурологічного розвитку курсантів із урахуванням їхніх індивідуальних особливостей; навчання курсантів за самостійно розробленим проектом для досягнення вищого рівня культурологічної компетентності; поєднання традиційних навчальних технологій з інноваційними.

У результаті теоретичного аналізу проблеми культурологічної підготовки курсантів у структурі досліджуваної компетентності виокремлено чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, інтерактивно-діяльнісний, особистісно-корегувальний. *Мотиваційно-ціннісний компонент*

включає цілі, соціальні установки, ціннісні орієнтації, інтереси, потреби, мотиви, що спонукають майбутнього офіцера до оптимальної самореалізації у культурологічній діяльності, розвитку цілепокладання та позитивної мотивації з метою формування акмеологічної спрямованості. *Інформаційно-когнітивний компонент* окреслює групу культурологічних знань, якими має володіти випускник радіотехнічної спеціальності: загальнокультурологічні, лінгвокультурологічні, військово-культурологічні, фахові/спеціальні, акмеологічні та психологічні. *Інтерактивно-діяльнісний компонент* характеризує групу культурологічних умінь, що формуються в процесі вивчення дисциплін культурологічного спрямування та авторського спецкурсу «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей в умовах акмеологічного культуровідповідного середовища», а саме: діагностичні, прогностичні, проєктувальні, організаторські, комунікативні та гностичні. *Особистісно-корегувальний компонент* містить якості, що забезпечують здатність майбутнього офіцера адаптуватися до різних комунікативних ситуацій, організувати особистісно-професійне спілкування, адекватно оцінювати власну діяльність (рефлексивність, вольовий контроль, стресостійкість, позитивне мислення).

Визначені педагогічні умови покладено в основу реалізації авторської моделі формування культурологічної компетентності курсантів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу, що складається з наступних структурних блоків: концептуально-цільового, змістового, операційного, результативно-оцінного (рис. 1). *Концептуально-цільовий блок* включає соціальне замовлення, мету, наукові підходи та принципи культурологічної підготовки курсантів в умовах акмеологічного культуровідповідного середовища. *У змістовому блоці* визначено дисципліни культурологічного спрямування та авторський спецкурс, що викладаються в закладах вищої військової освіти.

Операційний блок представлений технологією акмеологічного супроводу культурологічної підготовки курсантів, що забезпечує поетапну реалізацію авторської моделі та складається з чотирьох етапів: діагностувального (застосування конкретних методик, що діагностують сформованість структурних компонентів культурологічної компетентності курсантів та їхній особистісний потенціал); проєктувального (здійснення курсантом акмеологічного проєктування у супроводі викладача); організаційно-навчального (залучення майбутніх офіцерів до культурологічної практичної діяльності за допомогою доцільного добору, поєднання традиційних та інноваційних акмеологічних технологій); контрольного-рефлексивного (діагностика компонентів культурологічного розвитку).

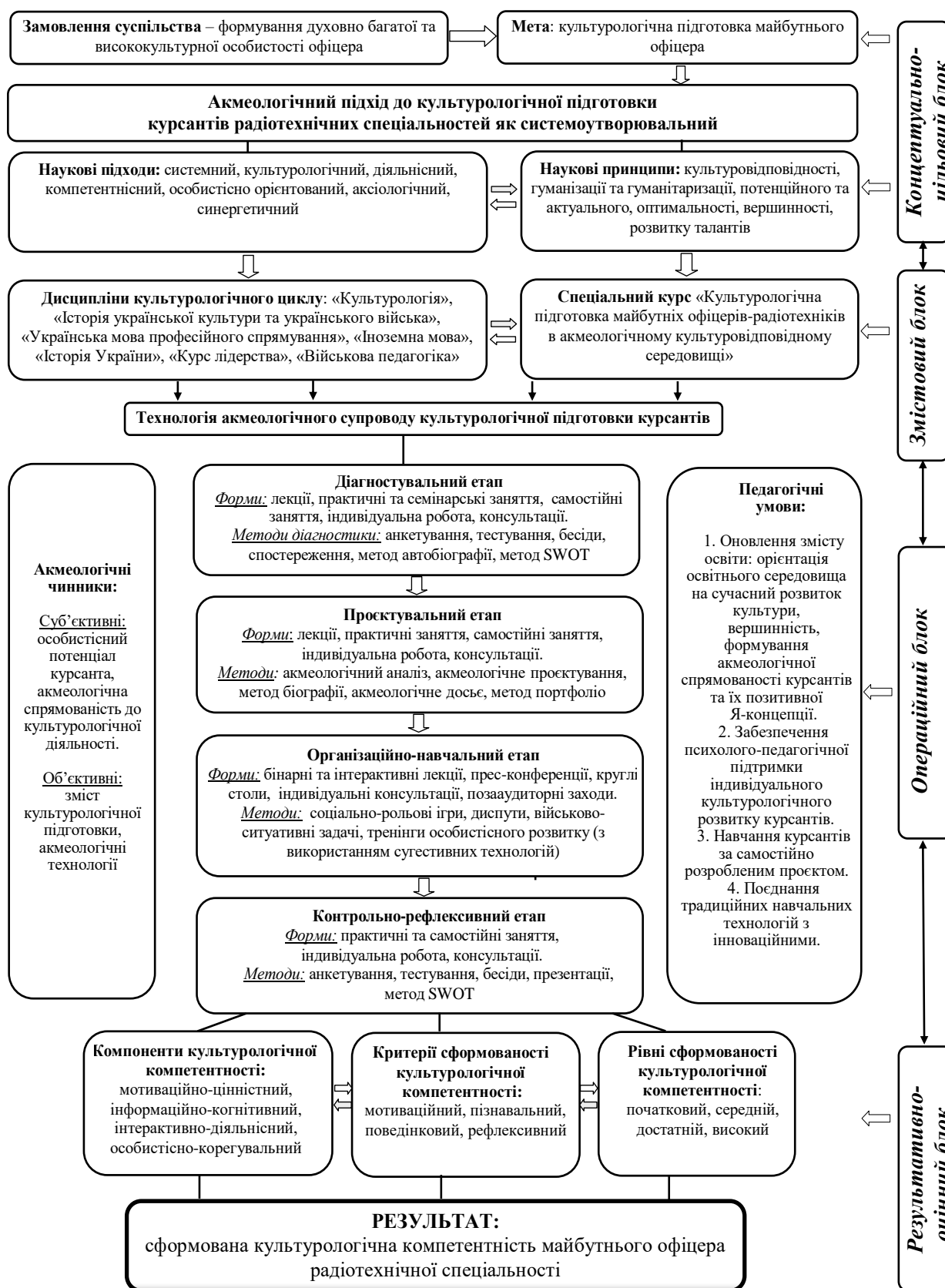

Рис. 1. Модель формування культурологічної компетентності майбутнього офіцера радіотехнічної спеціальності на засадах акмеологічного підходу

Результативно-оцінний блок містить критерії (мотиваційний, пізнавальний, поведінковий, рефлексивний), їх показники та рівні сформованості культурологічної компетентності курсантів в умовах акмеологічного культуровідповідного середовища (початковий, середній, достатній, високий).

Доведено, що результатом упровадження авторської моделі в процес культурологічної підготовки є усвідомлення майбутнім офіцером необхідності просування від уявного ідеального образу до реального, формування зрілої особистості офіцера з високим рівнем розвитку культурологічної компетентності, що характеризується почуттям відповідальності за власну діяльність, готовністю до саморозвитку протягом життя без будь-яких особистісних деформацій.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності впровадження авторської моделі у процес культурологічної підготовки майбутніх офіцерів-радіотехніків»** – представлено експериментальну програму дослідження; визначено рівень сформованості культурологічної компетентності офіцерів-радіотехніків; описано технологію поетапного впровадження авторської моделі культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу та шляхи її реалізації; узагальнено результати педагогічного експерименту.

З метою перевірки ефективності досліджуваної моделі розроблено та апробовано програму педагогічного експериментальну, яка складалася з підготовчого, констатувального та формувального етапів. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту засвідчили недостатній рівень сформованості культурологічної компетентності офіцерів-радіотехніків, що зумовило впровадження авторської моделі.

Доведено, що її реалізація набуває ефективності за умови використання як традиційних навчальних занять (інформативні лекції, практичні, самостійні та індивідуальні заняття), так й інноваційних (бінарні лекції, лекції-прес-конференції, лекції із застосуванням техніки зворотного зв'язку, лекції-консультації, практичні заняття взаємного навчання, практикуми-диспути, круглі столи, інтерактивно-моделюючі ігри, заняття-тренінги з використанням сугестивних технологій). Окреслено місце і роль дисциплін культурологічного спрямування та авторського спецкурсу «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей в умовах акмеологічного культуровідповідного середовища» в процесі формування культурологічної компетентності курсантів-радіотехніків. Програма спецкурсу розрахована на 158 академічних годин, з них 104 – це аудиторні (лекційні, практичні та самостійні заняття) та 54 години – індивідуальна робота (консультації з викладачем), а також участь або відвідування культурних заходів.

На основі узагальнення результатів формувального етапу експерименту з використанням методів статистичної обробки та порівняльного аналізу виявлено позитивну динаміку щодо кількісних і якісних змін у показниках сформованості структурних компонентів культурологічної компетентності курсантів радіотехнічних спеціальностей (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості компонентів культурологічної компетентності курсантів контрольних та експериментальних груп (самооцінювання)

% та абсолютне значення	Контрольна група								Експериментальна група							
	Початок експерименту				Завершення експерименту				Початок експерименту				Завершення експерименту			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
	Мотиваційно-ціннісний компонент															
A3	47	45	43	16	29	39	61	22	48	43	41	14	8	28	77	33
%	31,1	29,8	28,5	10,6	19,2	25,8	40,4	14,6	32,9	29,5	28	9,6	5,5	19,2	52,7	22,6
	Інформаційно-когнітивний компонент															
A3	35	44	49	23	24	34	61	32	33	41	48	24	7	19	68	52
%	23,2	29,1	32,5	15,2	15,9	22,5	40,4	21,2	22,6	28,1	32,9	16,4	4,8	13,0	46,6	35,6
	Інтерактивно-діяльнісний компонент															
A3	40	48	41	22	33	53	36	29	37	46	42	21	8	31	63	44
%	26,5	31,8	27,2	14,5	21,9	35,1	23,8	19,2	25,3	31,5	28,8	14,4	5,5	21,2	43,2	30,1
	Особистісно-корегувальний компонент															
A3	48	46	42	15	29	43	58	21	47	44	42	13	15	37	66	28
%	31,8	30,5	27,8	9,9	19,2	28,5	38,4	13,9	32,2	30,1	28,8	8,9	10,3	25,3	45,2	19,2

Ефективність упровадження авторської моделі підтверджено позитивною динамікою кожного з виділених показників та рядом якісних змін: від діяльності під керівництвом викладача до самостійного визначення мети та завдань, набуття знань, умінь та навичок у процесі розвитку культурологічної компетентності. Засвідчено підвищення рівнів сформованості культурологічної компетентності: збільшилася частка курсантів з високим (творчим) і достатнім (конструктивним) за рахунок зменшення частки середнього (адаптивного) і низького (репродуктивного) рівнів. Так, в експериментальних групах кількість курсантів високого та достатнього рівнів збільшилася як у цілому, так і в межах кожного з компонентів культурологічної компетентності (мотиваційно-ціннісний компонент – достатній з 28 % до 52,7 % та високий з 9,6 % до 22,6 %, інформаційно-когнітивний компонент – достатній з 32,9 % до 46,6 % та високий з 16,4 % до 35,6 %, інтерактивно-діяльнісний компонент – достатній з 28,8 % до 43,2 % та високий з 14,4 % до 30,1 %, особистісно-корегувальний компонент – достатній з 28,8 до 45,2 %, та високий з 8,9 % до 19,2 %).

Відповідно кількість курсантів середнього та низького рівнів суттєво зменшилася.

За результатами формувального етапу експерименту діагностовано перерозподіл курсантів за рівнями сформованості культурологічної компетентності: кількість майбутніх офіцерів з високим рівнем зросла на 14,6 %; з достатнім – на 17,3 %; відповідно з середнім рівнем зменшилася на 10,2 %, з початковим – на 21,7%. У контрольних групах позитивна динаміка виражена несуттєво (рис. 2).

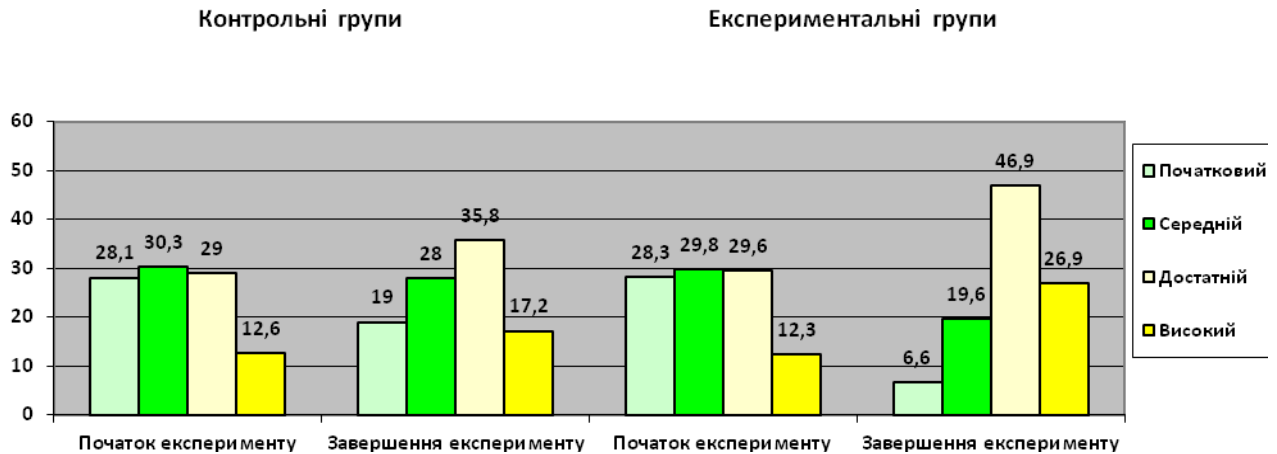

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості культурологічної компетентності курсантів-радіотехніків контрольних та експериментальних груп

Отримані показники розвитку культурологічної компетентності корелюють із показниками в ході їх оцінювання компетентними експертами. Достовірність результатів експериментального дослідження перевірено за допомогою ϕ^* -критерію кутового перетворення Фішера та t-критерію Стьюдента, які доводять суттєві розходження за всіма показниками рівнів сформованості компонентів культурологічної компетентності курсантів радіотехнічних спеціальностей у контрольних та експериментальних групах, що підтверджує ефективність авторської моделі та технології акмеологічного супроводу культурологічної підготовки з метою реалізації авторської моделі в умовах закладів вищої військової освіти.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження проблеми культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу дає змогу сформулювати наступні висновки:

1. На основі теоретичного аналізу окресленої проблеми уточнено сутність базових понять («культура», «культурологічна підготовка майбутніх фахівців», «культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей», «культурологічна компетентність майбутніх офіцерів

радіотехнічних спеціальностей», «акмеологічний підхід», «акмеологічне культуровідповідне середовище»), що відображають їх загальний зміст, специфіку, взаємозв'язок у контексті досліджуваної проблеми. Доведено значущість акмеологічного підходу в процесі культурологічної підготовки курсантів радіотехнічних спеціальностей, що слугує інтегратором провідних наукових підходів (аксіологічного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, системного та синергетичного).

Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу в межах дослідження тлумачиться як процес акмеологічного впливу на особистісний розвиток курсанта (шляхом створення спеціальних педагогічних умов та використання доцільних форм, методів та прийомів), що забезпечує не тільки засвоєння культурологічних та акмеологічних знань, вироблення вмінь та особистісних якостей, а й розуміння та зіставлення образу «Я-реальне» з образом «Я-ідеальне», яке під впливом зовнішніх акмеологічних чинників в умовах культуровідповідного середовища в результаті стійкої мотивації сприяє саморозвитку, самореалізації, самокорегуванню та формуванню позитивної Я-концепції. Результатом культурологічної підготовки курсанта-радіотехніка визначено належний рівень культурологічної компетентності, яка входить до структури загальних (універсальних) компетентностей.

2. За допомогою методу експертної оцінки обґрунтовано педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей, реалізація яких забезпечує: формування високого рівня їхньої культурологічної компетентності (оновлення змісту освіти (орієнтація освітнього середовища на високий рівень культури, вершинність, розвиток акмеологічної спрямованості та позитивної Я-концепції); психолого-педагогічну підтримку культурологічної підготовки із урахуванням індивідуальних особливостей майбутніх офіцерів; навчання курсантів за самостійно розробленим проєктом для досягнення вищого рівня культурологічної компетентності; поєднання традиційних навчальних технологій з інноваційними). З'ясовано, що їх реалізація забезпечує ефективність формування досліджуваної компетентності.

3. Визначено змістовну характеристику та структурні компоненти культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей, що формується в акмеологічному культуровідповідному середовищі. Культурологічна компетентність офіцера тлумачиться як базовий критерій соціально зрілої особистості, яка характеризується акмеологічною спрямованістю до культурологічної діяльності, володіє позитивною Я-концепцією, широким спектром культурологічних знань та вмінь, що забезпечують готовність майбутнього офіцера до оптимальної самореалізації в особистісно-професійній діяльності культуровідповідного змісту. Доведено, що така особистість реалізує

навички самодіагностики, самопроєктування, самоздійснення; характеризується високим рівнем саморефлексії та самоефективності, інтернальним типом локусу контролю, високою відповідальністю за свою діяльність і готовністю до саморозвитку протягом усього процесу життєдіяльності без особистісних деформацій. Охарактеризовано структурні компоненти визначеної компетентності: мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, інтерактивно-діяльнісний, особистісно-корегувальний.

4. Обґрунтовано авторську модель формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу, що включає наступні блоки: концептуально-цільовий (відображає соціальне замовлення, мету, наукові підходи та принципи); змістовий (вміщує теоретичну та практичну підготовку курсантів, яка відбувається в ході вивчення навчальних дисциплін культурологічного циклу та змістового ядра – спецкурсу «Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей в акмеологічному культуровідповідному середовищі»); операційний (охоплює систему форм, методів і засобів розвитку культурологічної компетентності); результативно-оцінний (характеризується системою критеріїв, показників та рівнів розвитку зазначеної компетентності). Доведено, що впровадження авторської моделі в процес культурологічної підготовки забезпечує особистісний розвиток курсанта, перехід від уявного ідеального образу до реального, сприяє формуванню зрілої особистості майбутнього офіцера з високим рівнем розвитку культурологічної компетентності.

5. Експериментально перевірено ефективність авторської моделі за допомогою реалізації технології акмеологічного супроводу культурологічної підготовки курсантів, що забезпечує процес поетапного формування досліджуваної компетентності. Технологія складається з чотирьох етапів: діагностувального, проєктувального, організаційно-навчального, контрольнорефлексивного. Її ефективність та доцільність використання доведено експериментально за допомогою методів математичної статистики (ϕ^* -критерію кутового перетворення Фішера та t -критерію Стьюдента), які засвідчують суттєві розходження за всіма показниками рівнів сформованості компонентів культурологічної компетентності курсантів у експериментальних групах. Доведено, що визначені педагогічні умови та акмеологічні чинники значно сприяють підвищенню рівня культурологічної підготовки курсантів.

Водночас, отримані результати свідчать про необхідність подальшого поглибленого теоретико-практичного вивчення змісту культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу, зокрема, посилення практикоорієнтованої спрямованості впровадження нових форм, методів і засобів підготовки курсантів-радіотехніків до здійснення культурологічної діяльності, розробки методичних рекомендацій щодо забезпечення формування культурологічної

компетентності в ході вивчення дисциплін культурологічного циклу з використанням акмеологічних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Осадчук, Н.П., 2012. Формування міжкультурної компетенції майбутніх офіцерів з урахуванням досвіду роботи Інституту мовної підготовки Міністерства оборони США. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.*, № 73, частина II. Київ, с. 164-168.

2. Осадчук, Н.П., 2013. Впровадження акмеологічного підходу в систему ВВНЗ як одна з необхідних умов удосконалення культурологічної підготовки майбутнього офіцера. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.*, № 76. Київ, с. 214-218.

3. Осадчук, Н.П., 2013. Базові компоненти культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.*, № 79. Київ, с. 204-208.

4. Осадчук, Н.П., 2017. Культурологічна компетентність як домінуюча складова у системі професійних компетентностей майбутніх офіцерів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, № 3. Житомир, с. 129-134.

5. Osadchuk, N., 2017. Acmeological Culture of Prospective Commissioned Officers. *European Cooperation: Scientific Electronic Journal*, vol. 1, № 32, p. 18-29.

6. Осадчук, Н.П., 2018. Змістовні компоненти акмеологічної моделі культурологічної підготовки майбутніх офіцерів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, № 1. Умань: ВПЦ «Візаві», с. 215-224.

7. Осадчук, Н.П., 2019. Технологія акмеологічного супроводу культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. *Наукові записки*, № 178. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, с. 234-239.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Осадчук, Н.П., 2011. Акмеологічні засади культурологічної підготовки майбутніх офіцерів. *Вища освіта в медсестринстві: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф.* Житомир: ЖІМ, с. 189-191.

9. Осадчук, Н.П., 2012. Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф.* Київ: НАУ, с. 53-54.

10. Osadchuk, N., 2017. Acmeological Culture of Prospective Commissioned Officers. *Modern society cooperation and partnerships: III International Interdisciplinary Scientific and Practical Conference*. Warsaw, Poland, p. 64-66.

11. Осадчук, Н.П., 2018. Акмеологічна модель культурологічної підготовки майбутніх офіцерів. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф.* Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, с. 171-173.

12. Осадчук, Н.П., 2019. Технологія акмеологічного супроводу культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. *Весняні наукові читання – 2019: матеріали XXIX Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., ч. 6*. Вінниця, с. 66-70.

13. Osadchuk, N., 2019. Special Educative Course For Cultural Education And Training Prospective Commissioned Officers of Radioengineering Specialties. *Міжнародні наукові дослідження: інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф.* Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», с. 23-25.

14. Осадчук, Н.П., 2019. Критерії, показники, рівні сформованості культурологічної компетентності радіотехнічних спеціальностей в умовах акмеологічноспрямованого культуровідповідного середовища. *Сучасний рух науки: тези доп. VI Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф.* Дніпро, с. 831-835.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Вознюк, О.В., Осадчук, Н.П., 2008. Синергетичні закономірності розвитку освіти. *Збірник наукових праць, № 45, ч. II*. Хмельницький: НАДПСУ, с. 64-68.

16. Осадчук, Н.П., 2012. Роль практичної діяльності у процесі естетичного виховання майбутніх військовослужбовців. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: зб. наук. праць*. Житомир: ЖДУ, с. 424-429.

17. Осадчук, Н.П., 2013. Акмеологические методы исследования в процессе подготовки будущих офицеров к профессиональной деятельности. *Акмеология 2013. Методологические и методические проблемы, № 22*. СПб: Изд-во НУ «Центр стратегических исследований», с. 98-105.

18. Осадчук, Н.П., 2013. Культурологічний підхід до проблеми формування професійної культури майбутнього офіцера. *Андрогогічний вісник: наук. електр. журнал, № 4*. Житомир: ЖДУ, с. 115-123.

19. Осадчук, Н.П., 2016. Педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес культурологічної підготовки майбутніх офіцерів. *Андрогогічний вісник: наук. електр. журнал, № 8*. Житомир: ЖДУ, с. 197-206.

20. Осадчук, Н.П., 2018. Експериментальна перевірка ефективності акмеологічної моделі шляхом реалізації технології культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей. *Андрогогічний вісник: наук. електр. журнал*, № 9. Житомир: ЖДУ, с. 113-125.

АНОТАЦІЇ

Осадчук Н. П. Культурологічна підготовка майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2019.

Дисертація присвячена проблемі культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей на засадах акмеологічного підходу.

У роботі охарактеризовано стан досліджуваної проблеми у теорії і методиці професійної освіти; сформульовано базові поняття («культура», «культурологічна підготовка офіцера радіотехнічної спеціальності», «культурологічна компетентність офіцера радіотехнічної спеціальності», «акмеологічне культуровідповідне середовище»); визначено роль акмеологічного підходу у формуванні культурологічної компетентності курсанта. У результаті експертної оцінки обґрунтовано педагогічні умови впровадження акмеологічного підходу в процес культурологічної підготовки майбутніх офіцерів радіотехнічних спеціальностей.

Розроблено структуру культурологічної компетентності курсанта-радіотехніка на засадах акмеологічного підходу; визначено критерії, показники та рівні її розвитку. Представлено авторську модель формування досліджуваної компетентності, ефективність та доцільність використання якої перевірено шляхом поетапної реалізації технології акмеологічного супроводу культурологічної підготовки курсантів. Окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Ключові слова: культура, культурологічна підготовка, культурологічна компетентність, майбутні офіцери радіотехнічних спеціальностей, акмеологічний підхід, акмеологічне культуровідповідне середовище.

Осадчук Н. П. Культурологическая подготовка будущих офицеров радиотехнических специальностей в аспекте акмеологического подхода. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франка, Житомир, 2019.

Диссертация посвящена проблеме культурологической подготовки будущих офицеров радиотехнических специальностей в аспекте акмеологического подхода.

В работе охарактеризовано состояние исследуемой проблемы в теории и методике профессионального образования; сформулированы базовые понятия («культура», «культурологическая подготовка офицера радиотехнической специальности», «культурологическая компетентность офицера радиотехнической специальности», «акмеологическая культуросообразная среда»); определена роль акмеологического подхода в формировании культурологической компетентности курсанта. В результате экспертной оценки обоснованы педагогические условия внедрения акмеологического подхода в процесс культурологической подготовки будущих офицеров радиотехнических специальностей.

Разработана структура культурологической компетентности курсанта-радиотехника в аспекте акмеологического подхода; определены критерии, показатели и уровни ее развития. Представлена авторская модель формирования исследуемой компетентности, эффективность и целесообразность использования которой проверены путем поэтапной реализации технологии акмеологического сопровождения культурологической подготовки курсантов. Определены перспективы дальнейших научных поисков.

Ключевые слова: культура, культурологическая подготовка, культурологическая компетентность, будущие офицеры радиотехнических специальностей, акмеологический подход, акмеологическая культуросообразная среда.

Osadchuk N. P. Cultural education and training of prospective commissioned officers of radio engineering specialties in the context of acmeological approach. – The manuscript.

The thesis for obtaining the scientific degree of the Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, 2019.

The thesis is devoted to the problem of cultural education and training of prospective commissioned officers of radio engineering specialties in the context of acmeological approach.

The paper describes the state of the problem in the theory and methodology of professional education. Based on the analysis of scientific literature, the key concepts of the research («culture», «cultural education and training of prospective commissioned officers of radio engineering specialties», «cultural competence of prospective commissioned officers of radio engineering specialties», «acmeological cultural environment») have been defined. Leading scientific approaches to the investigation of the cultural education and training of prospective commissioned officers of radio

engineering specialties (systemic, activity-oriented, self-oriented, competent, axiological, acmeological and synergistic) have been substantiated. The acmeological approach has been determined as a system-forming in the framework of the researched problem.

Within the scientific investigation, the cultural education and training of prospective commissioned officers of radio engineering specialties in the context of acmeological approach is interpreted as the process of acmeological influence on the cadets' personal development, which provides not only the acquiring cultural and acmeological knowledge, skills and personal qualities, but also understanding and comparing "I-ideal" with "I-real", which under the influence of external acmeological factors, in the conditions of cultural environment and sustainable motivation leads to self-development, self-correction and positive self-concept formation. Acme is not an ideal image, but a constant movement to it through the correlation of the real characteristics of the cadets' cultural development with the optimal model of self-development.

The structure of the cadets' cultural competence, which forms in acmeological cultural environment, has been developed and scientifically substantiated. The determined competence belongs to general (universal) competencies (which should be obtained by a commissioned officer), that are independent of the special academic subjects area, but important for the successful further professional and sociocultural activities of the cadets in various fields and for personal development. The competence includes the following components: value-motivational (forming prospective commissioned officers' motivation for cultural interaction and developing their professional-communicative interests), content-cognitive (acquiring cultural knowledge while studying the disciplines of the humanitarian cycle and «Cultural education and training of prospective commissioned officers of radio engineering specialties in the acmeological cultural environment» special course), interactive (developing cadets' cultural skills during professional activities) and person-reflective (gaining personal qualities by the prospective commissioned officers). Criteria, indicators and levels of its development have been determined.

The author's model of the development of cultural competence of the prospective commissioned officers of radio engineering specialties in the context of acmeological approach is presented. The effectiveness of its implementation into the educational process of institutions of higher military education by means of step-by-step technology has been experimentally tested. According to the results of the experimental work, positive changes in all components of the cadets' cultural competence have been revealed. Prospects for further scientific researches are outlined.

Key words: culture, cultural education and training, cultural competence, prospective commissioned officers of radio engineering specialties, acmeological approach, acmeological cultural environment.